

2892

НЕМАЊИЋИ и ОБРЕНОВИЋИ

ИЛИ

УПОРЕЂЕЊЕ ДВА СВЕТЛА ПЕРИОДА У НАШОЈ ПРОШЛОСТИ

НАПИСАО :

БУРА ВРБАВАЦ

проф. у пензији.

КРАГУЈЕВАЦ

Штампарија Ст. Х. Поповића
1899.

ЦЕНА 40 П. Д.

НЕМАЊИЋИ и ОБРЕНОВИЋИ

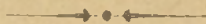
ИЛИ

УПОРЕЂЕЊЕ ДВА СВЕТЛА ПЕРИОДА У НАШОЈ ПРОШЛОСТИ

НАПИСАО :

ЂУРА ВРБАВАЦ

проф. у пензији.

КРАГУЈЕВАЦ

Штампарија Ст. Х. Поповића
1899.

Од духовитости и нежр-
твовања владалаца, зависи вели-
чина и напредак сваког народа.

 Прелиставајући у историји света прошли
живот разних културних народа, који су
некада владали светом, ретко ће се и код
кога таквог народа наћи тако велика сличност ме-
ђу двама дуговременим династијама, које су свима
својим делима и поступцима неуморно радили на
сваковрсном напретку и величини свога народа,
као шта су то за српски народ учиниле династи-
је: **Немањићска и Обреновићева.**

И баш та необична сличност и изазвала нас
је, да у овоме нашем напису упоредимо те две
династије по сличности њиних радњи и тежња,
наперених на искључиво добро и величину свога
народа, с том само разликом: да ће, ако Бог да,
династија Обреновићева, која је и данас на прес-
толу, остварити лепе синове Србинове, постављају-
ћи Србију у границе државе Душанове.

* * *

Од досељења српског народа у данашње зем-
ље, па за све време жупанијскога доба, Србију су

већином раздирали: неслога, поцепаност и удварање незадовољних српских књежевића туђинштини, на огромну штету српских интереса, а последица је свега овога била: проливање потоцима невине српске крви, и крајња слабост и немоћ државна.

На срећу српскога народа, времена велике хуке и насилних промена беху прохујала. Жупанијска се владавина приближавала своме крају. Јека убојних труба и звука јуначког оружја беху умукли, да би са још бољим јеком одјекнули у добу краљевства и царства, а бесмртни владари: Мутимир, Петар, Захарија, Часлав, Војислав, Бодин и Урош, почивали су свој вечити санак. Бог је храброме српском народу одредио бољу и сјајнију будућност!

Сјајна звезда, која је дотле растројеном и несложном Српству обећавала боље дане, дане будуће српске славе и величине, пустила је прве своје благотворне зраке у *Рибници*, месту рођења великога и мудрога Србина, *Стевана Немање*, кога је Провиђење одредило да постане родоначелником славне и моћне династије *Немањичке*.

Мудроме и увиђавном овоме Великану — владоцу испало је за руком, да после силних напора и крвавих ратова упути Србију правилним путем њених интереса, сатрвши до ноге дотадање српске непријатеље.

Није Немањи и његовим потомцима било само до тога стало, да се прошири територијална граница српској држави, већ су они у свима својим радњама тежили и предано радили, да се у народу сем политичког, створи и потпуно духовно јединство. Отуда видимо ми, колико се Немања и

Свети Сава, као и сви остали владаоци из те прослављене династије, труде, да у народу утврде православну веру, што опет да би постигли, подизали су многобројне и прекрасне цркве и манастире, за трајну успомену своје срећне владавине, а за срећу и славу своме народу и доцнијим нараштајима.

Родоначелник Немања створио је дакле Србију великом по простору, а силном и снажном унутра. Син његов Св. Сава, радио је опет у другој правој. Он, као највеће духовно лице у земљи, много је допринео просвети и самосталности српске цркве, која је до Његова времена била готово у руској потчињености према цариградској патријаршији. И тако, мудра управа ова два српска Великана, оца и сина, ударила је чврст темељ тадашњој државној згради, да се она могла преко две стотине година чврсто одржати према многим незгодама, па по некад и у слабијим рукама Немањиних насљедника.

Пошто је Немања по својој надчовечанској мудрости, учинио својој отаџбини све, што ју је за дуга времена чинило силном и славном, и пошто је очински посаветовао своје синове, да живе у примерној слози и братској љубави, повлачи се Он у манастирску самоћу, да се у тој божанској тишини моли Богу за спасење своје душе, и да повучен од света премишља о ваљаности својих учињених дела.

Немањом створена Србија снажно је напредовала, па и ако је по некад био захватио демон српске неслоге, као у времену Стеванових и Вуканових размирица, опет је све то мудрост Светога Саве изравнала, да је Србија на скоро за тим постала Краљевином.

Времена су пролазила, а владоци из Дома Неманићског ређали су се један за другим, усређавајући Србију новим тековинама. У борбама са околним државама, владоци : Стеван Првовенчани, Радослав, Владислав, Урош Велики и Драгутин, одржали су потпуну целокупност државну, наслеђењу од Немање, а краљ Милутин, Дечански и цар Душан на далеко су проширили границе Немањине Србије, тако, да је Душанова Србија била једна силна и потпуно модерна држава ондашњег доба, са својим законима као тадашњом великом реткошћу. Ковање сребрнога новца почело је још од Краља Владислава, а златног, од Краља Милутина. Јача пак трговина и копање руда у великом размеру, развили су се нарочито у времену владавине мудрог Милутина и Силнога Душана.

Као што нам је познато, врхунац своје силе и величине постигла је Србија за време владе цара Душана. Овај редак ум и срећан ратник свога времена, може се с правом уврстити међу најсилније владоце и највештије војсковође свију времена и народа. Узвишени су и мили осећаји свакога Србина, и при самој помисли на овога свог духовитог владоца. Именом Душана Силног, сваки се Србин с поносом сећа свога негдашњег великог царства, своје силе и величине. А и како да се не дичимо и не поносимо једним таким владоцем, који Србију учини царевином, а наше вековне непријатеље : лукаве Грке и вероломне Бугаре опет толико понизи, одричући им сваку самосталност својим свечаним проглашењем за цара : српског, бугарског и грчког.

На далеко је се славила тадања ратна срећа Силнога цара Душана. Из темеља је се заљубала

ондашња немоћна Бугарска и трула Византија, а звека српског оружја пренеразила је околне владе-оце, а нарочито најближега Душанова суседа, мацарскога краља Лудвика. Провиђење је требало да буде милостиво, те да за још коју годину одржи Србима драгоцен живот Душанов, па би данас Срби били господари политичке ситуације, и делили би милост некима данашњим силницима, који пам неправедно отени чисто српске покрајине: Трнску, Видинску и Софијску област, и дадоше их Бугарашима, а јадну Босну и Херцеговину немилосрдна руска дипломација даде опет на пешкеш Аустрији. Међу тим, непријатељи Српства нису ни онда спавали. Чаша је отрова, по свој прилици, покосила пре времена овај драгоцен живот тога српског Великана, баш у времену, кад му се срећа највише осмејавала, и кад му се ратна слава светом проносила, а горди се Цариград био из темеља заљуљао.

О, какво понављање саме злобе и пакости! У давној прошлости непријатељи нам уништавају драгоцен живот Силнога Душана, којим смо се толико поносили, а у најновијој пак прошлости покосише нам драгоцен живот мудрога књаза Михаила, који је такође завидљивим суседима био трн у оку, због своје мудре политике. Али ипак, покрај свију таквих нечасних смицалица, познатих српских непријатеља, дако напоследку правда победи, дако се једном и Бог смиљује напаћеном народу српском!

По смрти Душановој, Србија је већ почела нагло да опада снагом и угледом. Чврста је рука требала, па да се по смрти Душановој очувају толике Његове тековине. А шта на против видимо?! Видимо на престолу слабо и немоћно дете, нејаког

Уроша, опкољено самим незајаженим грабљивцима и сујетницима, који су у свађи и нереду тражили за себе ћара. Између хиљаду добрих дела, Душан је био учинио и једну велику погрешку, што је уништио старо, а створио ново племство према заслугама, које је сада хтело да своја земљишта још већма увелича међусобном борбом, нештедећи у тима својим халапљивим прохтевима ни самога нејаког Уроша.

Мудрост Немањина, и слога и послушност народна, створиле су од раскомадане Србије чврсту и моћну Србију, а лабавост на Престолу, и раздори и неслоге великаша претиле су, да и велику Душанову тековину разоре.

Ето шта може да учини неслога и непослушност према своме владоцу! Да су Срби били сложни, и да се великаши нису гложили и отимали, већ да су сви сложено стали уз свога нејакога владоца, чиј је отац, Силни Душан, учинио толико добра Србији, и ондашње великаше из ништавила подигао, Душанова би се Србија у целости очувала, а пораз на Марици и тужно Косово мимоишло би српски народ, те би се тако и доцнији мученички живот нашега народа избегао. Али српска неслога, она је у многим временима била злосретна пратила нашега народа.

Са нејаким царем Урошем завршавала је се владавина Немањићска, јер је он био последњи потомак од те славне династије. Тек кад је нестало Немањића, народ је српски увидео шта је изгубио! Јер, за мудре управе владалаца из тог дома, Србија је била моћна и угледна, а одма са прекидом ове династије, настало је у народу безвлашће и неслога. Док се пре, по плодним пољима и ду-

бравама орила весела песма српскога ратара, сада је се на све стране могао чути само плач и јаук растројеног народа српског.

Још је се живогарило. Србија је још за неко време живела као самостална држава. Побожни кнез Лазар још је се храбрио, да ће моћи Србију спасти од турске најезде, али му напослетку сви напори беху узалудни,—он погибе на Косову јуначки бранећи слободу своје отаџбине. Тужно Косово, та српска костурница решило је нашу судбину, јер нам на њему изгибе цвет српских витезова; на њему је сарађена наша слобода; оно нам је довело петстогодишње робовање!

После косовског пораза, сунце српске слободе клонило се већ своме заходу, и после још малог светлуцања за владе деспота: Стевана и Ђурђа, нестало га је са свим са дивног српског неба — Србију је притисла тама страшног робовања!

О како је мила свакоме драга слобода, а тешко проклето ропство! Ова је грозна судбина српскоме народу долазила у толико тежа, што је се још сећао своје доскорашње славе и моћи. Једине пак што му је у очајним данима ублажавало тешку судбину робовања, била је света вера и тврдо убеђење, да ће се кад тад ослободити ове своје тешке судбине. И није се преварио.

* * *

Година 1459-та, била је судбоносна за српски народ, јер после ове године Србију више не видимо ни као вазалном, а камо ли самосталном државом. Она је од тада постала правим турским папалуком, у коме су њени освајачи били потпу-

ни господари и над српским животом и над српском имаовином. Од ове су кобне године настала језовита времена за наш мученички народ. Турци су над њиме вршили нечувена и невиђена свирепства, све ово највише из велике огорчености, што им са турчењем српског народа не иђаше онако потаман, као код осталих покорених му народа. Сметње пак у остваривању ових турских паклених намера, чинили су им: присебност и свесност нашега народа о својој српској народности и светој православној вери, које код њега беху онако јако учврстили енергични и предани радови: Првог Српског Просветитеља, Светога Саве, Немање и његових потомака.

У низу пак мучења и злостављања народа српског у времену од пет стотина година, најстрашнија су мучења за њега настала у другој десетини овога века. Турци се беху на Србе до беснила разјарили, што су они у првome свом устанку покушали, да се турака ослободе. Шкргут зуба српских мученика по тамницама београдскога града, наслађавао је ове српске мучитеље, и они су страшну своју освету задовољавали: слушањем очајна јаука, и гледањем самртних мука јадне на кољу набијене раје! Па и ово им не беше доста. Грозни Сулејман Скопљак-папа, огорчен на српске прваке у народу, хтео их је све оваком муком уморити, али је милостиви Бог, коме су сузе и јаук намучене раје додијали, друкчије наредио.

Као што је несложном и поцепаном српском народу засијала у Подгорици, у месту Рибници сјајна звезда његове боље будућности, предсказујући му његову будућу славу и величину, тако је

и сада намученом српском народу, после дугогодишњег ропства опет грануло сунце слободе. Средњој је Добрињи било суђено, да нам у нашој новијој историји представља средњевековну Рибницу, јер се у њој роди велики геније српски, Ослободилац Србије, **Милош Велики**.

Рибница и Добриња! Каква мила места за сваког Србина! У Рибници се, као што смо рекли, роди велики ум нашега старог доба, *Стеван Немања*, родоначелник Неманићске династије, а у Добрињи је прво угледао света, Ослободилац Србије, *Милош Велики*, родоначелник данас владајуће династије, Обреновића. Немања „савакупи“ раскомадане и растројене српске земље, и створи једну снажну државу, а Милош Велики изврши према своме роду куд и камо већу и тежу дужност. Он је од столетних робова створио слободне грађане, а од Србије, као пашалука турског, створио слободну српску *Кнежевину*.

Заиста, Рибница и Добриња драга су места свакоме Србину, јер су из оба места произашла два славом увенчана генија, који својим делима, и делима свога потомства прославише српско име, и учинише Србију за дуга времена виђеном и славном!

Пошто су недела турска у 1814. години превршила сваку меру стрпљења и кад је већ „душа у подгрлац дошла“, јавља се у најодсуднијем часу као спасилац Српства, војвода руднички, *Милош Обреновић**), и својим

---

*) Он је један од оних људи, који су се родили да се види колика је још творачка моћ у Српског народа.

многозначајним речима : „*ево мене, ето вас, рат Турцима!*“, решио је дотадашњу мучну судбину свога напаћеног народа. Бог и вечна правда помогоше Му, те Он после многих крвавих бојева, потуче до ноге наше столетне душмане, и ослободи Србију дугогодишњег ропства.

Љубић, Пожаревац и Дубље вечити су споменици велике храбрости и особита самопрегоревања Милоша Великог, јер је у свима тим местима Његов драгоцен живот био излаган очевидној смрти, али је Провиђење било милостиво српскоме народу, те је сачувало тај њему много драгоцен живот.

Од Таковског устанка судбина се српскога народа окренула на боље. Милош Велики, као што је у рату био велики ратник, исто је тако и у миру био одличан државник. Посљедица пак ових Његових сјајних особина била је : *потпуно слободна Србија са насљедним правом на престо из Дома Обреновића*. Све је ово српском народу било од Турске и раније признато, а тек 1830 године и хатишерифом царским утврђено.

Време прве владавине Књаза Милоша, од 1815 до 1839 године, јесте време озбиљна и плодна рада на сваковрсном унапређењу Србије, у коме је времену она видно напредовала. Од доскорашње турске провинције, Србија је сада представљала једну добро уређену, правну државу, са свима потребним установама : политичким и судским. Као увиђаван државник, Милош Велики умео је се вешто користити великим турским погрешкама. Ова му је умешност оном згодном приликом у Крушевцу донела знатно проширење државе Му, са још шест нових округа.

Међу тим, овако брзо напредовање Србије у кратком времену, није српским непријатељима било по вољи. Сем тога и стара српска посла : завист и неслога, отпочеле су опет своју штетну улогу. Много се заштитника појавило сада потпуно слободној Србији, али да се запитамо, где ли они беху онда, кад је Србија пиштала у оковима?! Нешто подстицањем са стране, а нешто, што и у самој Србији хтедохе многи да заповедају, и да час ово а час оно критикују, појавише се у самој земљи изнајпре мале несугласице, а доцније и сами нереди. Велики Милош савладао је истина два таква нереди: „Бакову и Милетину буну“, које су биле искључиво наперене на чврсту Милошеву владавину, али тиме није било све свршено.

Кад је Књаз Милош хтео, да према приликама нашим даде земљи Устав, некима нашим тадањим великашима није то било по вољи, јер њима није толико стало било до Устава, колико до сувишног ограничавања власти Старом Господару. Последница свега овога била је : да су ови сплеткаши успели помоћу Турске и Русије, те Србији буде натурен један за њу врло штетан Устав, којим би се не само знатно ограничавала власт Књазу Милошу, већ би супремацијом тако званих „уставобранитеља“ над Врховном влашћу, Србија била изложена недогледним трзавицама и унутрашњим нередима.

Све ово, као и сувишно баратање страних сила у наше чисто унутрашње послове, огорчило је Књазу Милошу, и Он 1839 године остави Србију, којој је крвљу својом и својих храбрих војника извојевао слободу. Он се одрече Престола у корист свога сина Књазу Михаила, и оде из земље са тужним срцем, али и тврдим уверењем да ће

народ из превелике оданости према своме старом Господару, кад-тад потражити рачуна од проузроковача овога гнусног дела!

Заиста, за велику су осуду сви они несавесни чиниоци и унутра у земљи и на страни, који су својим ондашњим политичким радовима допринели, те је Милош Велики, као Ослободилац Србије, био принуђен да остави отаџбину, јер треба само замислити, да није у земаљској врховној управи било оваквих крупних прелома и трзавица, куда би Србија тада отишла у своме унутрашњем напредовању? Али, где, где по зло нашој судбини у ослобођеној Србији нема места Њеноме Ослободиоцу! За њену је се слободу Он борио, и на Ужичу и крв своју пролио, па сада, када би за своје пожртвовање и своја јуначка дела требао да се слави, Он је принуђен да у туђини тражи склоништа. Па ко то све ради?! Раде непријатељи Српства, уз припомоћ неких његових рођених синова. Овакве су нам се одвратне слике понављале и у доцнијим данима, наше прошлости.

И после одласка Књаза Милоша из Србије, непријатељи се Српства ипак нису смирили, већ су и даље продужили своју опаку радњу. Огуда видимо да оно исто, што је принудило Великог Милоша те је оставио Србију, принудило је и Књаза Михаила да се уклони из земље. „Време и моје право“ — „*Tempus et meum jus*“ — биле су последње речи витешког Књаза Михаила, које је изговорио остављајући Србију.

Време од шеснаест година, када је Србијом по жељи „устовобранитеља“ и Турске владао Књаз Александар Карађорђевић, било је време понижења Србије и ропског удворања турским агама. Ника-

да није било плоднијега земљишта за разне интриге и сплетке тадашњих српских великаша, него у добу владавине Александра Карађорђевића. Све ово, као и разни марифетлуци ондашњих власника, а нарочито војводе Вучића Перишића, у чинило је, те је се много зажало за Старим Господаром Милошем, и све је више у народу сазрела мисао, да се опет из Влашке позове Стари Господар.

У оваквој државној расположењу затекла је српски народ 1858-ма година. Ондашња Светоандрејска Скупштина принудила је Карађорђевића да даде оставку на Престо, а у свечаној скупштинској седници изабраше једногласно поново за Књаза свога Старог Господара Милоша, који је све дотле живео у Влашкој, и који се као што он у својој прокламацији народу рече: *„није никада духом од њега ни растајао, и ако је телом био удаљен“*.

За зузама радости дочекао је српски народ Свога храброг Ослободиоца, а и Стари је Господар био много потресен, кад је опет ногом ступио на земљу слободне Србије. Народ и Стари Господар опет су се састали, да се више никад не растану. Сузе и једнога и другог много су казивале о претрпљеном болу за време њина растанка, желећи, да у будуће у српскоме народу не буде Бранковића!

На Крстов-дан 14. септембра 1860 године, заклопи очи Ослободилац Србије, сретан, што умире у својој Отаџбини, а још сретнији, што је Својим очима видео плодове Својих великих трудова.

Дух Великог Милоша одлетео је Престолу Свевишњег још пре 39 година, али спомен на Његове велике заслуге за народ и Отаџбину, овеко-

вечно Му је име за дуга времена. Милоша Великог и Немање, као оснивача двеју славних династија, сећаће се благодарни народ српски, докле траје једнога Србина. Овоме нашем тврђењу доказ су многобројни споменици, које је подигао и подиже Своме Ослободиоцу благодарни народ српски у разним крајевима своје миле отаџбине.

Онако, као што је Србија у свему напред корачала после Родоначелника Немање, исто су се тако и потомци Обреновића Првог, старали о искључивом добру своје Отаџбине, усрећавајући је многим корисним тековинама. Тако :

Неумрли Књаз Михаило са свим је очистио Србију од Турака задобијањем градова у своје руке. Ову своју велику тековину остварио је без капи крви већ само *пером и пачмећу*, у чему Му је била десна рука пок. Јован Ристић, посланик у Цариграду. Да Га Душмани Српства не смакоше пре времена, много би овај духовити владалац привредио српској мисли и драгој нам Отаџбини.

Насилном смрћу Књазу Мученика опет је дошла у опасност династија Обреновића. Моралним покретачима за убиство Књазу Михаила била је намера, да опет на српски престо дођу Карађорђевићи, те да се Србија поново изложи трзавицама и недогледним штетним посљедицама. Велика приврженост српског народа династији Обреновића, као и велико родољубље тадашњих моћних чинилаца, осујетили су ту паклену намеру ондашњих завереника и претендента, и за српскога Књазу проглашен је Милан Обреновић, унук Великог Милоша,

Ретко ће се у историји народа наћи равна примера, да је икоји владалац владао у тежим и заплетенијим приликама, него што је то било суђено Књазу, а доцније Краљу Милану. Као врло млад изабрат је за владоца, и у тако младим годинама искусио је многе горчине, што их обично владалачка круна за собом повлачи. Било их је много, којима је Књаз Милан одвећ сметао, па су гледали да Га како год са овога света уклоне. Покушавани су на Његов драгоцен живот многи атентати, али моћни Бог заштитио је свога Помазаника, те су им и сви ти покушаји остали узалудни. У 22-ој Својој години, улази Он у рат са силном турском царевином, и после двогодишњег променљивог ратовања, српско оружје напослетку побеђује; српске су се тробојке после 500 година први пут тада залецршале на беденима гордога Ниша, Пирота, Врање, и Прокупља. Српска војска, на славу српску, стиже до Грачанице на пољу Косову. Посељдица овога јуначког ратовања била је: проширење Србије са четири нова округа, и проглашење српске независности, а доцније и српске Краљевине.

После овако великих територијалних тековина у кратком времену Његове владавине, требали би да су Првome Краљу после Косова, остали дани владавине увенчани славом и спокојством. Али није било тако.

Од седамдесете године на овамо, српско је друштво преживљавало једну тешку бољку. У место, да смо сви као један човек стали уз Свога славом увенчаног Краља, те заједнички порадили да нам проширена отаџбина буде усређена и свима благодетима једне потпуно културне државе, међу нама су у политичким погледима завладале такве

несугласице да смо се били поделили на три готово непријатељска табора, на недогледну штету своје отаџбине и заветне српске мисли.

У оваквоие штетном партиском трвењу, у коме је се много лармало а мало радило, пропустило је се доста красна времена — Србија је оваквим нашим непатријотским радом била знатно уназађена. Жалити је, да су оваквим приликама у Србији највише допринели усијани мозгови једнога кола људи, који су се у многим својим поступцима страшно огрешили о своју отаџбину. Тополска и Зајечарска буна јесу неизгледљиве мрље на српском образу.

Па и покрај оваквих наших крупних погрешака, Његово је Величанство, Краљ Милан, Својом мудрошћу умео ипак да вешто изведе Србију из ових за њу судбоносних тренутака, да је она у сваком погледу напредовала.

Данашња проширена Србија са мрежом железничких путова, разним новчаним заводима, многим хуманитарним установама и великом и добро уређеном војском, снабдевенom најсавршенијим оружјем, и напредном просветом, дело је мудре владавине Његовога Величанства Краља Милана.

Овако обилан и за Отаџбину користан рад Првога Краља, отежаван поменутиm немирним елементима, ускорило Му је Његово одступање са Престола. Он драговољно сиђе са Престола уступајући га Своме Узвишеном Сину, Његовом Њеличанству, Краљу Александру, који је Србију, као и Његов Узвишени Отац, усрећио многим епохалним тековинама.

Да би се Србија једном отресла штетних трзавица и некорисног партијског трвења, као и да

би одговорила своје великом позиву у погледу српскога јединства, Његово је Величанство пре две године пресекло дотадашње партијске владавине, изговоривши ове значајне речи: „**да му је Србија најпреча од свега**“.

Од тога је времена учињен у Србији знатан обрт у свеколикој државној управи. Народ је попутно разумео Свога Узвишеног Краља, и као један човек пошао показаним му путем. Дотле је се у Србији, с малим изузетком, почињући од кмета па до министра, много говорило а мало радило, а од тада се, благодарећи одлучним Владаочевим речима, мало говори а више ради.

Кад узмемо само оне многе корисне законе, доносене у трима пропшим скупштинским сесијама, којима се нарочито иде на истинско унапређење нашега врло запуштенога земљоделства и сточарства, и непомињући остале реформе по другим струкама, сваки ће се Србин и истински родољуб свесрдно обрадовати, овима по све корисним новинама.

Доиста, крајње је време било, да се једном учини крај партијама и узалудном партијском трвењу, ако је се мислило да Србија у будуће буде стожером Српства, и будним чуваром заветне српске мисли.

Али, докле је се, као што рекосмо, сваки истински родољуб обрадовао овоме данашњем стању, у коме се истински прегло на рад искључиво отаџбини користан, дотле су се непријатељи Српства одали са свим непатриотском послу, да денунцирањем данашње стање у Србији преставе страном свету у најцрњој боји, које су опет денунцијације „извесни“ листови „извесних“ држава при-

мили за готово, да би тиме само по старој својој навици што више пометње унели у унутрашњи живот народни. О броширима пак најнедостојније написаним, којима се чак вређа и највећа Светиња српска, — да и не говоримо. У тима пак својим памфлетима, нарочито су се окомили на узвишењу личност, Његовог Величанства, Краља Милана, Ко-ме потплаћеним најамником хтедоше и живот одузети. *Али, Бог чува своје Помазанике, миле народу српском, јер су они из народа произашли и Својим радом само се народном добру и посветили, да су имена: Обреновићи и Србија постала потпуно истоветна.*

Срдачан дакле и искрен наш однос према Дому Обреновића, налаже нам сопствена срећа Отаџбине и заветне српске мисли, јер за све што данас имамо искључиво смо благодарни: народној Династији Обреновића, чије нам заслу. . . и песникова уобразиља овако слика :

„Будућност и прошлост, око њих нам плива,
Цела наша свага, у њима почива. . .
Наду су нам оживели, души су нам душе дали,
Славу славом увенчали, — Они су понос рода свог“.

Износећи у најкраћим потезима велике тековине, што их Србији у чинише у давној прошлости Немањићи, а у најскоријој Обреновићи дужност нам је као истинским родољубима, да према толиким заслугама за Српство и Отаџбину, одамо достојну пошту њиховим *Творцима*. Међу тим, јасно је као дан, да су у новијом нашој прошлости, после Ослободноца Србије, *највеће заслуге за српство, Првога Краља после Косова*, јер се под Њиме знатно проширише грани

це наше отаџбине; под њиме је Србија постала независном и Краљевином и као потпуно модерна држава ступила у ред осталих европских држава, Што нам пак најубедљивије говори о Његовој особитој пажњи о свему ономе, што је за Српство и Престо узвишено и корисно, јесте, Његова племенита предусретљивост, да је на позив Свога Узвишеног Сина, одма стао уз Њега, као први и најоданији војник Свога Краља и Отаџбине. Ступајући опет на чело војсци, тој српској узданици, Краљ је Милан њу као њен Командант усрећно многим добрим и корисним реформама, да је она данас: *на страх српским непријатељима!*

После овако сјајних тековина за време владавине Његовог Величанства Краља Милана, Српство је срећно што види да је по досадашњим за Отаџбину корисним делима, Његово Величанство, Краљ Александар потпуно доказао, да је достојан потомак Свога Узвишеног Прађеда Милоша Великог, а Насљедник Свога заслужног Оца Краља Милана. У овој својој срећи оно је још и уверено, да ће мудра управа Његовог Величанства Обреновића V у историји бити златним слевима зајасана, јер је Он Онај божији Изабраник, коме је одређено да изврши ослобођење и уједињење васцелога српства. За то у безграничном патриотском одушевљењу, а са узвишеним речима: *за Краља и Отаџбину*, пренимо се и станимо сви као један човек уз Свога Узвишеног владара, а оставимо се наша досадашња посла: сувршина политизирања и бескорисна лармања, па је и дан свесрпског ослобођења и уједињења ту!

